

C.

De lærde Skoler.

I. Offentlige Foranstaltninger.

1. Mogle Latinskoler's Forandring til
Middelskoler.

Alf mere end een Grund *a)* syntes det ved den seneste Reform af det lærde Skolevæsen betænkeligt at tilraade total Nedlæggelse af nogen nuværende Latinskole; men paa den anden Side var det ikke muligt at vedligeholde dem alle som fuldstændige lærde Skoler, efterdi de ikke alle havde egne Midler til at bestride de Omkostninger, som saadanne Skoler efter nuværende Tiders Kornsdenheder fordre, og det vilde være blevet de mere formuende Skoler til Besvær og til Standsningsi deres egen Fremgang, naar de skulde saa tilstrækkelig understøtte samtlige mindre formuende Sko-

a) Jevnf. det første Stykke i dette Hæfte.

ter, at de alle kunde blive fuldstændige. Dette, i Forening med den Omstændighed, at de, som falds stændige, organiserede Skoler for nærværende Tid ansaaes tilstrækkelige, blev Anledning til det Forslag, hverken at nedlægge nogen Skole heller ikke at organisere dem alle i fuldstændig Form, men at forandre nogle faa af dem til Middelskoler, ved at give Omfanget af deres forrige Bestemmelse en vis Indskrænkning, saaledes, at derved tillige beholdtes en Grundvold, paa hvilken, naar Omstændighederne i Eftertiden skulde tilraade at give nogen saadan Skole en udvidet og fuldstændig Form, det ikke vilde blive vanskeligt at opføre den øvrige Bygning.

Dette allerunderdanigste Forslag behagede det Hs. Majestæt under 5 Decbr. 1806 at approbere, og i denne Anledning under 12 s. M. at udstæde en allernaadigst Forordning angaaende en forandret Bestemmelse for de lærde Skoler i Bordingborg, Rønne, Rafskov og Kongsborg, og disse Skolars Indretning for Fremtiden, hvoraf følgende ere de vigtigste Punkter *b)*:

- a)* Af de i disse Annal. i Quart. S. 80 anførte Grunde indskrænker jeg mig til at levere denne og lignende Kongl. Anordninger i Udtog. De kunne desuden altid læses in extenso i Collegialtidenden.

Skolerne i Bordingborg, Røne, Rafskov og Kongeberg faae Navn af *Middel-skoler*, og i dem gives den *Undervisning* i det danske og latinske Sprog, Religion, Geographie, Historie og Arithmetik, som *Undervisningsplanen* for de fuldstændige lærde Skoler af 24 April 1805 bestemmer for de to nederste Klasser i ethvert af disse Sprog og Videnskaber. Igigennem begge Klasser undervises tillige i Calligraphie, og for Disciplene i anden Klasse kommer endnu en græsk Elementarklasse til; og, hvis det skulde findes gjørligt, ogsaa en Klasse i det tyske og en i det franske Sprog. I enhver af bemeldte Klasser skal *Undervisningsplanen* af 24 April 1805 tiene til almindelig Regel.

Middel-skolernes Lærere skulle være een Overlærer, og saa mange Adjuncter eller Læmelærere, som maatte være fornødne. Overlæreren og Adjuncterne udnævnes af Hs. Majestæt, og faae Bestalling.

Til *Undervisning* i disse Skoler skulle ikke alene de Lærlinge have Udgang, som til Universitetsstudier ere bestemte, men ogsaa de, for hvilke, skjønt de ei til disse ere bestemte, en mere udvidet Dannelse ønskes, end den, som almindeligviis gives i Almueskolerne. Saaanne Disciple kunne, efter Ønske, fritages fra den latinske og græske *Undervisning*, imod at de imidlertid sysselsættes med andre nyttige Øvelser.

De, som til Universitetsstudier er bestemte, og de, hvis Bestemmelse er uvis, skulde benytte samtlige Læretimer, og naar de have opnaaet de Forskudskaber, som disse Skoler skulde give, dimitteres de med Overlærerens skriftlige Vidnesbyrd, for at optages i en af de fuldstændigere lærde Skoler, og der at fortsætte og fuldende deres Skolestudier. Denne Dimission finder kun Sted een Gang om Aaret efter offentlig afholdt Skoleexamen, og træder istedetfor Dimission til Academi, som for Middelskolerne bortfalder.

I Middelskolerne blive Gratiistpladse og Stipendier for Børn af uformuende Forældre, som bestemmes til at studere og med gode Anlæg forene Glid og sædelig Opførsel. Antallet af Gratiistpladse og Stipendier bestemmes nøiere, og med deres Fordeling forholderes ligesom ved de fuldstændige lærde Skoler. Skolepengene for de Iffetrængende skulde nøiere bestemmes.

Naar Disciple, som ere trængende til Understøtning, gaae over fra Middelskolerne til de fuldstændige lærde Skoler med fortrinlige Vidnesbyrd, da nyde de Udgang til disse Skolers Beneficier lige med disse øvrige Disciple.

Skulde de i Middelskolen have nydt fri Undervisning, beholde de den, og skulde allerede et Stipendium være dem tildeelt, vedblive de at oppebære samme, og det udredes af den Middelskole

de forlade, indtil et af den fuldstændige lærde Skoler vorder ledigt.

De studerende Disciple, der for nærværende Tid befinde sig i disse fire Middelskoler, og med gode Anlæg og Evner have i de gamle Sprog gjort saadanne Fremskridt, at de uden Betænkning kunne træde i den tredie latinske og den anden græske Sprogklasse i en af de fuldstændige lærde Skoler, skulle forundes fri Udgang til en af sidst bemeldte Skoler. Directionen for Universitetet og de lærde Skoler haver derfor at foranstalte, at saadanne Disciple, for saavidt deres Forældre heri maatte samtykke, optages i en af de Middelskolen nærmest beliggende fuldstændige lærde Skoler. De beholde i disse, fri Undervisning og de dem forhen tildeelte Stipendier. De i Middelskolerne tilbageblevne Disciple beholde ligeledes fri Undervisning og de hidtil havde Stipendier.

I øvrigt paaligger det Directionen, i Henseende til Middelskolernes indvortes Indretning, Læretimernes Orden og Fordeling, Læredagernes Valg, Skoleopsyn og Disciplin, Censurprotocoller og Kvartalsindberetninger, Skoleferier og Skoleexamen, Disciples Optagelse og Opflyttelse, og Lærernes gjensidige Forhold, at ordne og foranstalte det Fornødne i Overensstemmelse med foranstørte Forskrifter og de af Hs. Majestæt for

det lærde Skolevæsen's Reform allernaadigst approberede Grundsaetninger.

2. Forandring i Henseende til Bestyrelsen af de lærde Skoler's Pengevæsen samt Regnskabsforingen ved samme.

Det var blevet Directionen bekjendt, at mange Rectorer ønskede sig befrielse fra det med deres Embede hidtil forbundne Regnskabsvæsen ved Skolerne. Dette gav Anledning til at omhandle en Plan, hvorefter Regnskabsforingen deels kunde adskilles fra det egentlige Lærer-Embede, deels overhovedet hensigtsmæssigere ordnes. Et Forslag hertil blev allerunderdanigst forelagt H. M. Majestæt, som det derpaa har behaget ved Placat af 12 Decbr. i denne Henseende at foreskrive visse nærmere Bestemmelser, hvoraf følgende er det Væsentligste:

Overtilsynet med samtlige lærde Skoler's Pengevæsen, Skoleregnskaberne's Revision og Decision forbliver under Stiftsoverlighederne; det specielle Tilsyn og den specielle Forvaltning paa ethvert Sted vedbliver ligeledes, som hidtil, under Forstanderne, der paa hvert Sted ere: Stedets Overighed, dets første Sognepræst og Rectoren ved

de fuldstændigere lærde Skoler og Overlæreren ved Middelkolerne.

Samtlige Forstandere vælge enten af deres Middel eller udenfor samme en paalidelig og verdæftig Mand til Kasserer og Regnskabsfører, som derfor aarligen n^rer 2 pro Ct. af de Indtægter, han oppebærer indtil 5000 Rd. og 1 pro Ct. af hvad, der er over.

Forstanderne have at vaage over Skolernes Kapitaler og Ejendomme, at hine sikkert udsættes, og disse i god Orden vedligeholdes, at Indtægterne efter Mulighed forøges, og UdgiFTERne ei overstige det Nødvendige. I Særdeleshed skulle de være underrettede om Skolernes Indtægter og Indtægtskilder; det paaligger dem i en dertil indrettet Bog, at holde alle Skolens Foundationer, Gavebreve og Legater nøiagtigen indførte, at instruere Regnskabsføreren om hans Pligter, at paasee deres Overholdelse, at lade ham stille forholdsmaassig tilstræffelig Caution; at meddele ham de fornødne Indtægts- og UdgiFTs Ordres, at lade sig betimeligen tilstille Regnskabsextracter, Regnskaberne selv og Antegnelsernes Besvaring, for at indsende samme til Stiftsøvrigheden. Een for Alle og Alle for Een staae de Skolen til Ansvar for Tab, som maatte grunde sig i deres Forsømmelse.

Regnskabsføreren skal betimelig indkræve Indtægterne og udbetale Udgiøterne, og derved føre ordentligt Regnskab. Han staaer til Ansvar paa samme Maade, som andre offentlige Regnskabs og Opbørselsbetjente.

Til sin Underretning skal Regnskabsføreren af Skoleforstanderne meddeles nøiagtig Fortegning over alle Skolen aarligen tilkommende Indtægter og over Tiden, naar de forfalde. Til Udgiøter meddeles ham enten staaende Ordres, efter de af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler tilstillede Reglementer, eller ogsaa særskilte for tilfældige Udgiøter. Uden Udgiøts Ordres, der skulle vedlægges Regnskabet, maae intet udbetales.

Over Indtægter og Udgiøter skal Regnskabsføreren til Forstanderne afgive Uge-, Maaneds-, Kvartals- og Aars- Extracter. Maaneds Extracterne beholde Forstanderne til egen Underretning. Af Kvartals- Extracterne og General- Extracten afgives Afskrift in triplo. Forstanderne beholde den ene og sende de tvende andre til Stiftsbøvrigheden, der gemmer den ene og tilstiller Directionen den anden.

Regnskabsføreren maae aldrig beholde større Sum end 2 a 300 Rd. i Kassen; hvad Extracterne vise at være derover, afleverer han

afsluttet til Forstanderne, som deraf successiv udtæller ham det Fornødne.

Til Forvaring af disse og andre Skolens Penge, skal paa ethvert Steds Raadstue være hen- sat en jernbunden Kasse med tre dirkesrie Laase, til hvilken en af Magistraten, Sognepræsten og Rectoren eller Overlæreren har hver sin Nøgel. Saa ofte Kassen aabnes, skulle de alle tre være tilstede. Er nogen lovlig hindret fra at møde, kan han afgive sin Nøgel til de øvrige Forstandere, af hvilke steds tvende skulle være overvarende ved Kassens Aabning.

Hvad der efter de af Directionen approberede Stipendieforflage skal erlægges for Stipendiater, gjemmes ligeledes i forbemeldte Kasse.

I Kassen skal endvidere bevares Obligationer og Documenter af Bigtighed, Skolens Pengevæ- sen vedkommende, ligesom og tvende af Stiftsøv- righeden autoriserede gennemdragne og forseglede Protocoller. I den ene indføres af Forstanderne hvad der af Kassen udtages eller i den nedlægges, i den anden indføres Oplagspengene, og naar disse udtages og nedlægges.

De aarlige Stipendier udbetales i en Forsamling af Forstanderne paa Raadstuen til Di- sciplenes Forældre eller Børger eller disses Befuld- mægtigede, som derfor quittere paa en til den En-

de affattet Fortegnelse, der af Regnskabsføreren bilægges Regnskabet.

Til Underretning for Revisionen, skulle Forstanderne aarligen til Regnskabsføreren afgive en Fortegnelse over enhver af Skolens frugtbringende Kapitaler og de Sikkerheder, hvori de ere udestaaende, hvilken Fortegnelse vedlægges Regnskabet. Forsaavidt Kapitalerne bestaae i Huuspanter, skal nu strax, og siden i det mindste hvert tiende Aar, af Sagkyndige holdes en løblik Synsforretning over Panterne, hvilken vedlægges Regnskabet.

Med Skolebygningerne og med Lærernes særskilte Boliger have Forstanderne Tilsyn, at de tilbørligen vedligeholdes enten, efter 2 — 22 — 71, paa Kirkerne, eller, hvor disse ved specielle Anordninger ere fritagne, paa Skolefæssens Regning. I sidste Tilfælde kunne Forstanderne egenmyndigen foranstalte Reparationer til 50 Rdlr. Beløb; med Stiftsøvrighedens Samtykke fra 50 til 100 Rd. For dem af 100 Rd. og derover, gjøres Forestilling af Stiftsøvrigheden til Directionen.

Med Skolebibliothekerne have Rectorerne, ved Middelskolerne Overlæreren, Tilsyn, og staae derfor til Ansvar. Alle Bøger, som haaves eller kjøbes, indføres i en egen Protocol. Over dem, som aarligen ere kjøbte, og deres Priser.

lægges ved Skoleregnskabet en af Rector, ved Middelskolerne af Overlæreren, attesteret Fortegnelse. Naar en Rector, ved Middelskolerne en Overlærer, ved Døden afgaar eller forflyttes, skulle Forstanderne eftersee, om alle i Cataloget indførte Bøger forefindes. De manglende skal den afgangne Rector, eller Overlærer, eller deres Arvinger tilsvare. Paa samme Maade skeer formelig Overlevering til enhver ny tiltrædende Rector eller Overlærer.

Over Skolernes øvrige Inventarier forfattes ved hvert Aars Udgang af Rector, ved Middelskolerne af Overlæreren, en Fortegnelse, der, ligesom den over de kjøbte Bøger, afgives til Regnskabsføreren, for at vedlægges Regnskabet.

Enhvert Aars Regnskab skal være forfattet og til Forstanderne afgivet inden 4 Uger efter Aarets Forløb. Forstanderne tegne paa Regnskabet, om derved findes noget at bemærke, eller ikke, hvorpaa det ufortøvet sendes til Stiftsøvrigheden til Revision og Decision.

Afskrifter af de reviderede og deciderede Regnskaber indsendes til Directionen.

Samtlige disse Bestemmelser træde i Kraft med Begyndelsen af Aaret 1807 istedetfor de Regler, hvilke angaaende de lærde Skolers Pengesæsen og Regnskabsføring ved Ed. af 11 Mai 1775

have været foreskrevne; dog undtages Skolerne i Kiøbenhavn, Christiania, Odense, Friderichsborg og Herlufsholm, for hvilke særskilte Indretninger finde Sted.

II. Stipendiefordeling

ved Kiøbenhavns, Odense og Christiania Cathedralskoler, for Aaret 1807 a).

1. Kiøbenhavns Cathedralskole.

Stipendiet af første Klasse, eller 50 Rd., er tildeelt 2 Disciple; for den ene af disse oplægges 20, for den anden 25 Rd.

Stipendiet af anden Klasse, eller 35 Rd., 5 Disciple; for tvende af disse oplægges 10 Rd., for een 15 Rd. og for een 8 Rd.

Stipendiet af tredie Klasse, eller 20 Rd., 4 Disciple; for hver af dem oplægges heraf 8 Rd.

Fri Undervisning, uden Pengeunderstøttelse, er tilstaaet 7.

2. Odense Cathedralskole.

Stipendiet af første Klasse er tildeelt 5 Disciple; for tre af disse oplægges deraf 20 Rd. for hver.

a) I Overensstemmelse med Reglementerne for disse Skoler 9. 27 — 30.

Stipendiet af anden Klasse 5. Disciple; for fire af disse oplægges 15 Rd., for een 10 Rd.

Stipendiet af tredie Klasse 4 Disciple; 8 Rd. oplægges for hver.

Fri Undervisning er tilstaaet een.

3. Christiania Cathedralskole.

Stipendiet af første Klasse er tildeelt 2 Disciple; for hver af disse oplægges 20 Rd.

Stipendiet af anden Klasse 6 Disciple; for hver af disse oplægges 15 Rdlr.

Stipendiet af tredie Klasse 6 Disciple; for hver af disse oplægges 10 Rdlr.

— Fri Undervisning er tilstaaet 3 Disciple.

III. Skolehøitider.

Den nye Skolereforms høitidelige
Indførelse i Randers Skole.

(Meddeelt).

Den 26 Nov. 1806 bleve Lærerne ved Randers lærde Skole indsatte: Rector Mag. Lund og Overlærer Vice-Conrector Volkersen ved en la-

tiust Tale af H. H. Hr. Biskop Dr. Th. Birch, og Adjuncterne Sinding, Simoni og Boyesen ved en latinsk Tale af Rectoren.

Biskoppen indledte sin Tale med at berømme Regjeringens Omhu for at fremme Videnskaberne, i hvilket Viemed en forandret Organisation af de lærde Skoler er anordnet, og nu sørget for Ungdommens Anførsel til flere Kundskabsfag, der hidtil havde været udelukte fra den offentlige Undervisning — herpaa Overgang til Talens Emne, som var:

Lærernes og Lærlingernes gjensidige Pligter:

I. Til Læreren's vigtigste Pligter henførtes:

- a) En uafsladelig Omhu at efterkomme alt, hvad hans Embede pålægger, endog i det, som ved første Blik maatte forekomme ham af mindre Betydning; nøiagtig Jagttagelse af de til Undervisningen bestemte Tider; Bestræbelse for stedse at udvide sine Indsigter og omhyggelig Forberedelse til Undervisningen, nævntes som de væsentligste Fordringer, hvorved han vil hædre sit Embede, erhverve den ham saa vigtige personlige Agtelse, og tillige paa den kraftigste Maade opmuntre sine Disciple til Stædighed, Flid og Orden i deres Studeringer.
- b) Læreren bør lægge Bind paa at fjerne de ham undergivne Lærlingers intellectueller Eener.

En saare vigtig Regel, da den subjective Forskjel imellem Sielens Egenstaber ikke er mindre, end den som Erfaringen lærer at finde Sted imellem Legemernes Dannelse, hvoraf aldrig to fuldkomnen ligne hinanden. Nogle ere begavede med et hurtigt Memme, andre med god Hukommelse, og atter andre, hos hvilke de benævnte Egenstaber befindes i en ringere Grad, udmærke sig ved en stærket Dømmekraft; men i Henseende til disse Egenstaber gives der utallige Skatteringer (Nuancer), som ikke bør undgaae Læreren's Agtsomhed, ligesom han ei heller bør glemme, at der møde flere Aarsager, hvorfor det ikke bliver muligt, strax at kjende sine Lærlingers sande Beskaffenhed. Opdragelsesmaaden i den første Alder; et stærkere eller svagere Nervesystem o. a. m. have en vigtig Indflydelse, i det de hos mange forarsage en utildig Frygtagtighed, der hindrer dem fra at vise sig til deres Fordeel; hvorimod andre, formødelst en større Frimodighed, forstaae den Kunst at gjøre deres Evner gjeldende, og derfor synes mere end de ere; hvortil endnu kommer denne Erfaring, at adskillige hverken mangle Memme, Hukommelse eller Dømmekraft; men desuagtet ansees som sløve, fordi disse Evner ligesom ligge i Dvale og ved tilfældende Omstændigheder maae vækkes, hvorpaa de ofte til

Forundring udvikle sig. Her frembyder sig en stor Mark for Læreren, da det bliver Pligt for ham, saafremt han attraaer at gavne, at lempe Undervisningen efter Subjecternes individuelle Beskaffenhed og stræbe at vorde nyttig for dem alle. En efter Talerens Overbevisning saare vigtig, men ikke noksom paaagtet, Regel, især ved den første Undervisning, er denne, at man stræber at sætte Lærlingens intellectuelle Evner i en slags Ligevægt, saa at den ene ikke uddannes paa den andens Bekostning.

c) Med fornævnte Fordring staaer den følgende i nærmeste Forbindelse: Læreren bør indrette sin Undervisning saaledes, at han veed at ramme det rette Maal af Kundskaber, som den yngre Alder kan modtage og stedse gaae gradvis frem i Forhold til den med den tiltagende Alder foragede intellectuelle Udvikling. Foredraget være tydeligt, bestemt, ledsaget af en vis Varme, hvis han attraaer, at Kundskaben skal finde Aldgang, fattes og bevares i Erindringen.

d) Den værdige Lærer vil ikke blot søge at vorde nyttig i sine offentlige Undervisningstimer; men endog ved privat Veiledning stræbe at fremme Disciplenes Kundskab, især hos saadanne, hos hvilke han sporer ualmindelig Glid,

Stadighed og Drift til at erhverve større Indsigt. Han anviser dem nyttige Skrifter, underretter dem om disses rigtige Brug, og søger ved enhver Leilighed at opvække Drift og Interesse for Videnskaberne. Af denne Omhu vil spores de skønneste Frugter.

- e) Tilsyn med Lærlingernes Sæd er henhører til Læreren's Pligter, og dette indskrænkes ikke blot dertil, at han paaseer Høvlhed, Orden og anstændigt Forhold i Underviisningstimerne; men endog Disciplenens Forhold udenfor Skolen, deres huuslige Glid, Raahed i Tænkesmaade, der som oftest oprinder af slet eller forfømt Opdragelse, visse Tilbøieligheder, der med Tiden kunde udarte til Laster, bør være et Formaal for hans Opmærksomhed. Men her maae bruges en Fremgangsmaade, som bestemmes af Menneskefundskab, Klogskab og sand Modfærdighed for Undergivnes moraliske Dannelse; ligesom han og, naar han seer sig nødsaget til at paatale og revse Forseelser, stræber at gaae frem med Skaansel og Billighed. Naar Lærlingerne vide, at Læreren's Agtsomhed stedse følger dem, vil dette forebygge mangt et Feiltrin, og efterhaanden frembringe en anstændig og sædelig Tone blandt Disciplene, der vil glæde ham og gavne dem.

Da dette Emne var for rigt, for at kunne med fornøden Udførlighed afhandles i en Tale, sluttedes denne Deel med at anføre Quincilians skønne og kjernefulde Skildring af den gode og værdige Lærers Forhold mod sine Undergivne, fremsat i hans Institut. Orat. Libr. II. Cap. 5. hvorfra Taleren gik frem til den anden Deel af sit Emne, ved at nævne:

II. Lærlingernes Pligter, blandt hvilke følgende bør ansees som vigtige, hvis Lærers Beskræbelse ikke skulle worde frugtesløse.

a) Glid i at bivaane de offentlige Undervisningstimer, som ingensinde, med mindre en paatrængende Nødvendighed byder det, skulle forsømmes, og en uafbrudt Opmærksomhed paa Lærers Foredrag: begge Dele bør være forenede, hvis Lærlingen attraaer at høste sand Nytte af den ham aabnede Adgang til at erhverve sig Kundskab. En forsømt Undervisningstime er som et sønderbrudt Leed i en Riæde, hvorved Sammenhængen tabes eller vorder mindre fuldkommen. At man ved egen Læsning eller en Meddiscipels Forklaring skulde kunne erstatte Tabet af Lærers Foredrag, er en urigtig Tanke: al *αυτοδιδασκία*, hvor det gjelder at lægge Grunden i Videnskaber, bør ansees som en Omvei, der sildigere fører til Maalet og ofte aldeles bortfierner derfra;

jo tydeligere, rigtigere de første Kundskabs-ideer ere, des gavnligere for Fremtiden; thi kun paa en rigtig lagt Grundvold kan opføres en fast Bygning. Med Hensyn hertil bliver Opmærksomheden paa Læreren's Foredrag saare vigtig; ligesom det og i høi Grad lætter Erindringen, naar man har anvendt en udeelt Agtsomhed paa Læreren's Forklaring.

b) Huslig Flid i at gjentage, hvad som er foredraget i Undervisningstimerne, og Bestræbelse for at indprente det i sin Erindring. Ligesom Læreren opmuntres ved saadan Erfaring, saa er det og unægteligt, at Disciplen herved gavner sig selv, i det han nu bliver i Stand til at bemærke sin Fremgang paa Kundskabens Bane. Lærlingen anseer det derfor som en hellig Pligt, ikke at nyde nogen Fornøielse, før den er fortient ved foregaaende Anstrængelse. Endog den, der ved sit hurtige Memne skulde behøve mindre Tid til at lære, hvad ham er opgivet, bør ikke ansee sig berettiget til at ødsle mere Tid paa Udspredelse end hans Meddisciple; men aagre med sit større Pund, for at kunne end mere udvide sine Indsigter.

c) Gode Sæder staae i nøieste Sammenhæng med den unge Videnskabsdyrkers Dannelse, ikke alene fordi Forstandens større Forædling berettiger til større Fordringer til ham, end paa

Dem, der savne en høiere Aands Cultur; men endog med Hensyn til hans Fremgang i Kundskaber, da Reenhed i Tænkemaade, i det den giver os Agtelse for os selv, tillige vedligeholder og forøger Drift og Interesse for Videnskaberne. Hang til Laster adspreder og fløver Opmærksomheden, svækker Lysten til Studeringer og qvæler den omsider. Videnskabernes Omfang udvides i enhver Menneskealder; der fordres mere nu af en Studerende og Embedsmanden end forhen; følgelig saa meget mere magtpaaliggende at lægge alvorlig Vind paa Kundskaber, for at erhverve den fornødne Duelighed, hvis Savn endog sætter vort timelige Velfærd tilbage i den modnere Alder.

- d) *Urefrygt for Lærerne* ikke alene i deres Nærværelse, men endog naar de ere fraværende, bør udvises af Disciplene; og de skyldte dem tilbørlig Agtelse, naar de tage Hensyn til den Omhu, disse have for deres Dannelse. Hvorledes denne Urefrygt ydes, og hvad den indbefatter, fremførtes med Quinctilians Ord i Instit. Orat. Libr. II. Cap. 10. Taleren endtes med en kort Epilog, hvori Emnets Vigtighed og Overflødighed maatte give Anledning til at undskyldte Taleren, at han ikke fuldstændigere havde afhandlet denne Materie.

Herpaa nævnedes Hovedanledningen til denne Høitidelighed, nemlig Indsættelse af de af Kongen bestiftede Lærere, hvilke Skolens Tilsyn og Ungdommens Dannelse i Overeensstemmelse med den nye Plan herefter skulde betroe, og nævnedes Skolens hidtil værende Conrector Hr. Mag. Lund, som Rector, hvis Bestalling oplæstes, hvorefter han blev indsat og lykønsket af Biskoppen — paa samme Maade forholdtes med Viceconrector, Hr. Volkersens Indsættelse.

Biskoppen sluttede denne Text med Bøn til Gud for Fædrelandets Held, Kongens og det kongelige Huus Velgaaende, samt med Ønske for Videnskaberne og Sædeligheds Fremme til Menneskeslægten sande Forædling og Anders Skoles Glor og Fremtarv.

Rectoren tog Anledning til sin Tale af den heldige Forandring i Skolevæsenet, som allerede paa flere Steder var begyndt, og nu tillige skulde indføres i denne Skole. Jo større Fordelene vare, jo flere Hindringer enhver lettelig kunde forestille sig at maatte møde ved at indføre denne Forandring overalt, med saa meget des større Erbødighed maatte hine ophøiede og ædle Mænds Nidkierhed for den gode Sags Fremme beundres, som havde vidst at bortrydde disse og forskaffe os hine. Ligesaaalidet som denne Forandring behøvede enten hans anbefaling eller deres, ligesaaalidet ventede

han at kunne sige Noget, som var hans Tilhænger ubekjendt; imidlertid holdt han det ikke for upassende at fremsætte sine Tanker *a*): Om nogle af de Fordele, som Skolernes nye Indretning medfører; hvorved han troede at have den bedste Leilighed saavel til at lægge sin egen Taknemmelighed for Dagen, som deeltagende i disse Fordele, som ogsaa at opvække de samme Følelser hos sine Medlærere, Disciple og Forældre, som ønske, at deres Børn maae betræde og vandre frem paa en blidere og sikrere Bane, end den de maaskee selv have betraadt. Han henførte derfor Fordelene af Skolernes nye Indretning deels til Lærerne, deels til Disciple, deels ogsaa til Forældrene. Til Lærernes Fordele regnede han: *a*) Lærefagernes Deling imellem dem, hvorved det maae blive dem lettere til deres egen Tilfredshed og sand Gavn for deres Disciple at fyldestgjøre deres Embede. — Vanskeligheden i denne Henseende forestilledes efter Skolens hidtilværende Indretning, da Alt krævedes af Alle. — Meget naturligt var det desuden, at de yndede et Slags Studium fremfor et andet, en Videnskab fremfor en anden; men skede dette paa de øvriges Bekost-

a De commodis quibusdam, quæ affert nova Scholarum instituendarum ratio; hvilket har været urigtigt anført i nogle offentlige Blade.

ning, fyldestgjorde han ikke sit Embede. Nu derimod kan enhver ganske opofre sig til de, i det mindste færre, (hvilke for enkelte endnu tør haabes formindskede) ham anviste Fag, pleie og dyrke samme, og da han forsynes baade med flere Hjelpemidler og mere Tid, vil Arbeidet ikke mere gjøre ham modløs, men blive hans kiæreste Glæde: b) at nu mere end forhen kan tages Hensyn paa, hvorledes de Uнге have læst det, som kræves af dem. Det forhen befalede Quantum, for hvilket Alt paa engang skulde gøres rede, bebyrdede ligesaa meget Disciplenes Hukommelse, paa hvilken det fornemmelig kom an, som det umulig levnede Læreren Tid til Materiens og Ordenens nøiagtige og grundige Behandling, hvorved han mistede sin kiæreste Løn: at det Læste maatte forvandles til Gæst og Kraft hos hans Lærlinge: c) Undervisningsstedets Forandring. — Det kunde ikke være andet, end at Arbeidet maatte blive besværligere, ja endog og unyttigere, jo flere Ting, der hindrede og forstyrrede det — men at tale paa et Sted, ikke i saa men mange Timer i Ræk, og det daglig, hvor flere tale paa engang, hvor enhver endog maa anstrænge sig for at høres af sine, foruden den megen Udspredelse, Samlingen af saa mange paa eet Sted maatte forårsage; dette maatte svække Læreren's Helbred ikke mindre end hans Mod og

Lyst til Arbeidet, da han ofte maatte erfare, at meget af det Sagde med al hans Anstrængelse var urigtig hørt og forstaaet, og altsaa meget af hans Arbeide spildt. Med saa megen større Taknemmelighed vil den Forsøgte, som alene kan vurdere denne Velgjerning efter Fortjeneste, skjønné paa den vise Forandring heri, som sørger saavel for hans Helbred som Tilfredshed med at vide: at hans Ord nu ikke lettelig kan misforstaaes og at intet skal forstyrre hans Disciples Opmærksomhed.

d) Forbedringen af deres Aar. Hvorledes de flestes have været, og nu ere blevene forandrede, maatte være et Bevis paa de ædle og vise Fesnyreres Omhué saavel for Lærernes Velbefindende som for at de kunne nyde den Agtelse iblant deres Medborgere, som følger med at være uafhængende af andres Velvillie eller Partisthed. Frie for Næringsborg kunne de nu opofre sig til deres Embede alene, og handle i alt efter Ret og Billighed.

Hovedsiemedet af Forandringen ere de store Fordele, som den studerende Ungdom kan høste af samme — Lærernes er vel disse underordnede; men begge ere uadskillelige; i ligesaamange Henseender kunde derfor hine betragtes som uvurderlige for Lærlingerne; men ogsaa særegne være disse forbeholdne. Hertil regnedes: a) den ædle og

uigjenkaldelige Tids Anvendelse alene
 til den studerende Ungdoms vigtige Be-
 stemmelse. Ikke alene tidspildende, men ogsaa
 adspredende vare de Forretninger, som tilforn
 vare Skolerne tillagte — gid der ikke kunde siges
 det, som var værre! — Befriede fra disse, kan
 den Unge ile frem med hurtigere Skridt paa sin
 skionne Bane. b) Klassernes hensigts-
 passende Inddeling. Antallet af disse maatte
 forhen rette sig efter Skolernes større eller mindre
 Formue — men jo flere de vare, jo oftere maatte
 Lærlingen omkifte Lærer, og jo færre de vare, jo
 flere Afdelinger fandtes i hver Klasse, hvorved Ti-
 den spildtes for den ene Deel, imedens den anden
 sysselsattes. Paa disse væsentlige Mangler raades
 Bod ved den vise Foranstaltning, at Klassernes
 Inddeling bliver den samme overalt, hvor alle paa
 engang kan sysselsættes efter alles Løb. c) Ud-
 gangen, som er aabnet, til at øse af
 flere Kundskabskilder end forhen. — Ko-
 ste end disse Kundsaber nogen mere Umage, betæ-
 ler denne sig rigeligen ved det herlige Udbytte af
 den større Brugbarhed, hvorved Udsigten i det
 Tilkommende saa meget lettes. Med megen Be-
 kostning, som ligesaalet faldt i alles Lod at kunne
 gøre, som at kunne anvende Tid derpaa, maatte
 disse forhen kjøbes. d) Indberetningerne om
 Disciplenes Flid og Opførsel. Denne

Epore til Opmuntring for den Unge, allerede i Skolen at lægge Grundvolden til sin visere Lykke i Fremtiden, maae have en særdeles velgjørende Indflydelse paa hans Bestræbelser. Ikke længere træder han ud af sit Fædrehuus eller Skole, som ubekjendt; hans Rygte gaaer foran ham; hædret med et Vidnesbyrd, hvortil han ved en dyrket Forstand og gode Sæder har gjort sig værdig, mødes han allerede med Velvillie af hine Adle og Ophøiede, under hvis Vinge han ligesom er opvoxen. Ingen Tvivl, at de jo vil holde et vaagent Øie med ham, at den ædle Plante ved at komme i fremmed Jord ikke maae henvisne, men ved frodig Væxt trives og fremvoxe til Glæde for sig selv, Forældre og alle dem, han har og bør have Kiære. Dette maae altsaa være de Forældres Trøst og Haab, som sætte deres Børn i de offentlige Undervisnings-Anstalter, at de nu, tryggere end forhen, kunne være ubekymrede for deres Børns Skjæbne i Fremtiden. — Efter Adjuncternes Indsættelse endtes Talen med en Lykønskning til de Lærere især, som ikke have sølet noget til Fortidens Besværlighed — en Opmuntring til ofte at forestille dem selv og deres Disciple Skolernes heldige Forandring — til alle at bede Godt for dem, vi skyldte samme — og efterat have aflagt Taksigelse til H. H. Biskoppen for hans Nærværelse og anbefalet sig og Medlærere med Skolen i hans fremdeles Universit. og Skole-Annaler. 1806. 3 B. D

Velvillie og Yndest — anraabte han den Høiestes Velsignelse over enhver redelige Brstræbelser at bidrage sit til det almindelige Bedste.

Høitideligheden foragedes ved Mærværelsen af Stedets værdige Amtmand, alle Byens ærede Embedsmænd, ikke faa udenbys, og de anseeligste Borgere. For og imellem Talerne blev afslungen en til Høitideligheden passende Arie af Skolens Cantor med fuld Musik, og dernæst en Choral, hvormed ogsaa Acten sluttedes.

IV. Befordringer og Æresbevisninger.

Den 5 Septbr. 1806 er Candidatus Theologiæ, Joach. Hagerup Angell, beskikket til Adjunct ved Tronhjems Cathedralsskole.

Den 7 Novbr. s. A. er hidtilværende Adjunct i Mathematik, Physik og Naturhistorie ved Odense Cathedralsskole, H. V. Børn, beskikket til Overlærer og Medlem af Skoleraadet; hidtilværende Lærer i Calligraphie og Tegning, Adjunct Joh. Henr. Truchslér Hanch til Secretair i Skoleraadet, og Cand. Theol. Frid. Wibergh til Adjunct, samt lige ved Odense Cathedralsskole; Privatlærer i Aalborg, Stud. Jacob Haasum og Stud. Edv.

Christ. Fleischer til Adjuncter ved Cathedral-
skolen i Warhaus. -

Under samme Dato ere Adjuncterne Cand.
Theol. J. Garmann og H. H. Luntfis i Raad-
de entledigede fra deres Lærerposter ved Cathedral-
skolen i Tronhjem, og Cand. Theol. Ole Mich.
Smith og Cand. juris Translator Laur. Borg
bestikfede til Adjuncter sammesteds.

Den 5 Decbr. s. A. er Rector ved den lærde
Skole i Bordingborg, Mag. Otto Stroud forundt
Titel af Professor med Rang med No. 13 i 6
Klasse.

Under samme Dato er Lærer og Forstander
ved Borgerdydsskolen Jac. Stephansen, bestik-
fet til Overlærer ved Middelskolen i Rønne paa
Bornholm; Lærer ved det Schouboeske Institut,
Cand. Theol. Hans. Henr. Bering til Overlæ-
rer ved Middelskolen i Rafskov, og Lærer ved
fornævnte Institut, Stud. Jac. Sverdrup til
Overlærer ved Middelskolen i Bergstaden Kongs-
berg.

V. Skolekrifter.

I. Historisk Udsigt over de Taler, som
ere blevene holdte, og de Program-

mer som ere udstødte ved Odense Cathedralskole siden dens Reform.

Efterat Odense Cathedralskoles nye Indretning havde den 1 Novbr. 1802 taget sin Begyndelse, blev det af daværende Kongl. Skolecommission fastsat, at den Solennitet, hvormed tilforn Kongens Fødselsdag aarligen pleiede at høitideligholdes paa Gymnasiet, skulde fremdeles vedblive, og at, istedetfor tilforn Gymnasiets Professorer, skulde nu Cathedralskolens Overlærere efter Omgang holde den derved brugelige Tale og indbyde til samme ved Programmer. Saaledes blev da:

Den 29 Januari 1803 af Rector Heiberg holdt en Tale, hvori han søgte at afbilde „den gode Regent.“

Programmet, hvorved Conrectoren Dr. Bloch havde indbudet til Solenniteten, indeholdt: „Bidrag til Beviserne for Vigtigheden af den classiske Literaturs Studium“ a).

Den 29 Jan. 1804 holdtes Talen af Conrector Bloch, hvori han søgte at vise: „at den med Rette fortjener Navn af sit Fædrelands Ven og Belgjører, som danner dets Ungdom til retskafne Mennesker og dueelige Borgere.“

a) Recenseret i Lærde Efterretninger 1806. No. 6

Hertil var af Overlærer Trojel inviteret ved et Program, som indeholdt: „Bidrag til Besvarelsen af det Spørgsmaal: Anstrænges Disciplene i herværende omformede Skole over deres Kræfter?“

Den 29de Januar. 1805 talede Overlærer Trojel og udkastede i den Anledning „et Skilderie af Borgerstandens Opkomst og Skiæbne i Ewillingriggerne.“

Indbydelsen dertil var skreven af Overlæreren Dr. Degen og afhandlede „Nytten af den fortløbende Brøf.“

Den 29 Jan. 1806 holdtes af Dr. Degen en Tale, hvortil Indbydelsen var forfattet af Dr. og Overlærer Rohde. Indholdet af begge ere nævnte i Annalernes første Kvartal Side 161 ff.

Til den offentlige Skole-Examen i October Maaned er siden Skolens forandrede Indretning, ifølge §. 35 af Reglementet af 6 October 1802 indbudet ved følgende Programmer:

1803 af Rector Heiberg, hvori det Spørgsmaal besvaredes: „Hvad bør Staten gjøre for Opdragelsen? Hvad for Undervisningen?“ Dette Aars offentlige Examen sluttedes med en Tale af samme, til Minde over sal. Biskop Bloch.

1804 af Dr. Bloch. Titelen var: Primum Anacreontis Odarion denuo illustratum atque cum diversis Horatii ac Ovidii carminibus compositum *b*).

1805 af Overlærer Trojel. Commentationis de re veterum borealium servili particula prima,

1806 af Dr. Rohde: „Oversættelse af Salomons Visdom fortsat.“

2. De commodis atque incommodis, quæ scholis affert academix vicinitas, observationes; Prolusio scholastica, qua examen publicum in schola cathedrali Hauniensi indicit Pet. Krog Meyer, Theol. Profess. &c Hauniæ 1806. 14 pp. 4.

Findes oversat i dette Hæfte.

3. Om Moderemaal, betragtet som en vigtig Deel af den studerende Ungdoms Undervisning i Skolerne. Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania i Septbr. 1806. Af Prof. Røstved, Rector ved Skolen.

Er indført i nærværende Hæfte.

4. Om Begrebet af Dyd og Lykkeligbed, samt disses naturlige Forbindelse.

b) Recenseret i Færde Esterretninger 1806. No. 16.

Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i det Schouboeske Institut i Nov. 1806. af Lag. Christ. Møller. 28. S. 4.

5. Det sidste Husum'ske Paaskeprogram indeholder en af Rector Scubbe forfattet Afhandling om en offentlig Skoles Glor. Han søger at vise, at denne væsentligst beroer derpaa, at den forholdsmæssig danner de fleste udmærkede Disciple, der med modent Forstand, grundige Korkundskaber og forædlet Hierte betræde den academiske Bane, og pryde denne med Flid og sædeligt Forhold.

(Af neue Leipz. Lit. Zeit. 1806, 67 St.)